

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Останнім часом міський пасажирський транспорт у багатьох містах України функціонує неефективно в економічному, соціальному та екологічному аспектах. Перевезення пасажирів є збитковими, якість транспортного обслуговування населення не відповідає сучасним вимогам, негативний вплив громадського транспорту на довкілля та здоров'я людини зростає. Ситуація набуває більшого загострення разом із прискоренням урбанізаційних процесів у містах країни. Незадовільний стан транспортної інфраструктури призводить до погіршення якості життя мешканців у цілому.

Усвідомлюючи значущість та важливість міського пасажирського транспорту в забезпеченні сталого розвитку економіки міста, регіону зокрема та країни в цілому, уряди усіх країн зосереджують багато зусиль щодо забезпечення належного розвитку цієї сфери. Як свідчить практика, кожна країна робить це на власний розсуд, при цьому усі разом вони намагаються досягти одного й того ж результату – ефективного та безперервного функціонування міського транспорту з максимальним задоволенням потреб населення в пасажирських перевезеннях та мінімальними витратами з бюджетів відповідних рівнів.

За результатами останніх досліджень опублікованих у фахових виданнях, переважна більшість, виходить із того, що економічні аспекти функціонування системи транспортного комплексу є динамічною та здатною до саморозвитку. Для удосконалення в цілому її функціонування потрібно розглядати сукупний вплив факторів різного характеру (технічні, економічні, соціальні, природні), оцінюючи їх роль та значимість за допомогою відповідних кількісних критеріїв.

Проблемами розвитку транспортного комплексу присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких Бесєдін В.Ф., Ваксман С.А., Величко В.В., Гейць В.М., Глик Ф.Г., Гольц Г.А., Заблоцкий Г.А., Косий Ю.М., Лившиц В.Н., Лукінов І.І., Магамадов А.Р., Митаїшвілі Р.Л., Павловський М.А. Овчініков Є.В., Симпсон Б., Файнберг А.І. та ін. У роботах цих вчених запропоновано конкретні рекомендації та пропозиції з виявлення та мобілізації ресурсів на транспорті.

Механізм управління стратегічним розвитком міського пасажирського транспорту пов'язаний із соціально-економічною політикою в державі, оскільки саме держава через систему методів стимулювання та регулювання здійснює управління розвитком транспортної системи країни, а отже і міського пасажирського транспорту як її важливої складової. Крім того, реалізація стратегії розвитку неможлива без регулювання та сприяння ряду державних органів. В той же час дія даного механізму безпосередньо стосується діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності – перевізників, які відіграють дуже важливу роль у реалізації механізму. Отже, механізм управління стратегічним розвитком муніципальної транспортної системи є складною ієрархічною системою, складові якої належать до макрорівня (держава, регіон, місто) та мікрорівня (суб'єкт господарювання). Управління стратегічним розвитком системи міського пасажирського транспорту вимагає узгодженої та скоординованої роботи всіх ланок механізму.

Процес управління розвитком міського пасажирського транспорту може реалізуватися у правовій формі (правові акти, що регламентують діяльність міського пасажирського транспорту, адміністративно-правові договори) та неправовій (організаційні заходи, матеріально-технічні операції).

До основних методів управління стратегічним розвитком системи міського пасажирського транспорту належать: адміністративні, економічні та соціально-психологічні.

Адміністративні методи управління розвитком міського пасажирського транспорту забезпечують дотримання правових норм у сфері міських пасажирських перевезень, чіткий розподіл обов'язків на всіх рівнях управління та контроль за їх виконанням. Вони є регламентованими та передбачають відповідальність за невиконання встановлених вимог.

Економічні методи управління розвитком міського пасажирського транспорту засновані на дії економічних законів та передбачають заохочення і економічну зацікавленість суб'єктів у ефективному функціонуванні міського громадського транспорту з урахуванням економічних інтересів усіх зацікавлених сторін. Вони являють собою сукупність способів та прийомів економічного стимулювання розвитку міського пасажирського транспорту, за допомогою яких створюються сприятливі умови для ефективного функціонування муніципальної транспортної системи (субсидії, дотації, пільги тощо).

Соціально-психологічні методи управління розвитком міського пасажирського транспорту являють собою сукупність специфічних способів впливу на трудові та особисті відносини і соціальні процеси у трудових колективах, які формуються у сфері міських пасажирських перевезень, сутність яких полягає у підвищенні зацікавленості персоналу у результатах роботи. Соціально-психологічні методи управління розвитком міського пасажирського транспорту передбачають формування мотивів трудової діяльності, підвищення кваліфікації кадрів, моральне стимулювання, гуманізацію праці, що сприяє підвищенню продуктивності праці та зростанню соціальної ефективності функціонування міського транспорту.

Функціонування механізму управління розвитком міського пасажирського транспорту має бути направлене на досягнення:

1) економічного ефекту: подолання збитковості перевізниками та інвестиційне забезпечення подальшого розвитку міського пасажирського транспорту;

2) соціального ефекту: підвищення якості транспортних послуг та повне задоволення потреб населення у перевезеннях;

3) екологічного ефекту: скорочення обсягів викидів шкідливих речовин та зменшення негативного впливу транспорту на довкілля.

У складі механізму управління стратегічним розвитком системи міського пасажирського транспорту особливе місце посідають правові, економічні та організаційні важелі. Правові важелі передбачають вплив владних органів на розвиток муніципальної транспортної системи за допомогою правових засобів, регулюють діяльність міського пасажирського транспорту та сприяють його розвитку. Економічні важелі створюють передумови для функціонування та розвитку системи міського пасажирського транспорту. Організаційні важелі направлені на вдосконалення організації транспортного процесу та передбачають реалізацію ряду організаційних заходів зі створення сприятливих умов розвитку муніципальної транспортної системи.

Методи та важелі управління стратегічним розвитком міського пасажирського транспорту деталізуються в інструментах, до яких належать: організаційні, економічні, техніко-технологічні, екологічні, соціальні, правові інструменти.

Основними інструментами управління стратегічним розвитком міського пасажирського транспорту є:

- ✓ вдосконалення організації перевізного процесу;
- ✓ підвищення рівня автоматизації на міському транспорті;
- ✓ повне відшкодування перевізникам збитків від надання безоплатних перевезень;
- ✓ реформування чинної системи пільг на проїзд;
- ✓ розширення транспортного парку та його оновлення;
- ✓ зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферу міським автотранспортом;
- ✓ підвищення якості транспортного обслуговування населення;
- ✓ забезпечення чіткості та прозорості законодавчої бази у сфері міського громадського транспорту.

Подальший розвиток міського пасажирського транспорту неможливий без інвестиційного забезпечення та фінансування впровадження інновацій, що передбачає залучення інвестицій з різних джерел: державного та місцевих бюджетів, коштів юридичних та фізичних осіб – резидентів України, іноземних інвестицій. В умовах дефіциту бюджетних коштів для модернізації транспортного парку міського пасажирського транспорту доцільним є використання нетрадиційних методів інвестування, зокрема лізингу.

Передумовами стратегічного розвитку міського пасажирського транспорту виступає державно-приватне партнерство та залучення інвестиційних ресурсів з усіх можливих джерел на макро- та мікрорівнях (інвестиції з державного, місцевих бюджетів, кошти юридичних та фізичних осіб – резидентів України, іноземні інвестиції та ін.). Для досягнення паритету інтересів всіх учасників перевізного процесу (перевізників, пасажирів, органів місцевої влади) вирішальну роль відіграють заходи інституційного регулювання та підтримки.

Отже, однією із невід’ємних складових сталого розвитку сучасного міста є надійна, ефективно функціонуючий міський пасажирський транспорт, як єдина система. Управління цією системою потребує вдосконалення шляхом створення дієвого механізму управління, який би ґрунтувався на засадах сталого розвитку та забезпечував збалансованість економічного, соціального та екологічного зростання.

Список літератури:

1. Бутко М.П. Транспортна компонента виробничої інфраструктури регіону: монографія / М.П. Бутко, Н.В. Іванова. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-поліграф», 2010 – 312 с.
2. Кристопчук М.Є. Соціально-економічна ефективність пасажирської транспортної системи приміського сполучення: Монографія / Кристопчук М.Є. – Рівне: НУВГП, 2012. – 158 с.
3. Пепа Т.В. «Зелена» економіка – досвід країн Європи та Азії / Т.В. Пепа // «Зелена» економіка – шлях до сталого розвитку: зб. матеріалів / упоряд. О.С. Чмир. – К.: Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, 2013. – С. 109-112.